

DECLINUL AGRICULTURII REPUBLICII MOLDOVA CONTINUĂ

Andrei BLANOVSCI,
doctor în economie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

In the present article, the causes and methods of manifestation of the decline of agriculture in the Republic of Moldova are examined. Particular attention is given to production and per capita consumption of main food products, also measures to halt the decrease in the agricultural sector are formulated.

Cauzele declinului agriculturii. Agricultură este una dintre principalele ramuri ale economiei naționale. Menirea sa a fost și rămâne cultura plantelor și creșterea animalelor în vederea obținerii produselor alimentare și a unor materii prime. De nivelul de dezvoltare al agriculturii depinde nemijlocit creșterea nivelului de trai al populației.

Ca ramură a producției materiale agriculturii îi sînt proprii anumite trăsături specifice, care trebuie luate în seamă nu numai de agricultori, ci și de acei care se află la cîrma acestei ramuri. Printre acestea vom menționa: 1) în agricultură pămîntul este nu numai obiect al muncii, ci și mijloc de producție; 2) procesele de producție se întrepătrund cu cele naturale; 3) durata timpului de reproducție este determinată de timpul necesar transformărilor biologice; 4) rezultatele activității economice sînt determinate, în mare măsură, de condițiile climatice; 5) impactul mai puternic al factorilor de risc; caracterul sezonier al procesului de creare a bunurilor materiale.

Ignorarea acestor trăsături, îndeosebi, în cazul reformării relațiilor de proprietate, inclusiv celor agrare, provoacă consecințe negative. Așa s-a întîmplat și în Republica Moldova.

Odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, proclamarea independenței și suveranității statale, Republica Moldova a inițiat și a realizat treptat transformări radicale cu caracter de tranziție la o altă formă de activitate economică – cea bazată de principiiile economiei de piață.

Se știe că problema-cheie a tuturor transformărilor economice și sociale o constituie înlocuirea sistemului relațiilor de producție existent cu unul

adecvat noilor cerințe. Această problemă-cheie urma să fie rezolvată și în Republica Moldova.

În sistemul relațiilor de producție locul central îl ocupă **relațiile de proprietate**. Ținînd cont de aceasta, conducerea „tînărului” stat moldovenesc a pus chiar din start pe prim-plan problema reformării proprietății, care a fost și continuă să fie soluționată prin **deetatizarea și privatizarea** mijloacelor de producție, inclusiv a pămîntului.

Însă lipsa la moment a unei strategii de reformare științific argumentate, a legislației riguroase și bine precizate, precum și a unei guvernări capabile să contribuie la distribuirea cît de cît echitabilă a averii naționale, acumulate prin munca generațiilor precedente, între cetățeni, a provocat consecințe negative, resimțite și recent.

Oricum, proprietatea socialistă a fost înlocuită cu proprietatea privată și cea publică. Majoritatea cetățenilor Republicii Moldova au devenit proprietari reali, fie prin deetatizarea întreprinderilor industriale, de construcție, transport și comerț, fie prin privatizarea fondului locativ de stat, fie prin atribuirea țăranilor a sectoarelor de pămînt în contul cotelor de teren echivalent și al cotelor valorice.

În mediul rural au devenit proprietari funciari 1326,7 mii de persoane cu o suprafață totală de 1951,1 mii ha. Unui proprietar funciar i-a revenit, în medie, 1,48 ha de teren agricol divizat în 3-4 loturi plasate la diferite distanțe unul de altul. Cota valorică medie s-a cifrat, respectiv, la 7800 lei. Ulterior, s-a demonstrat însă că pulverizarea fondului funciar în peste 4 mil. de parcele nu a creat condiții pentru utilizarea rațională a terenurilor, aplicarea metodelor avansate de prelucrare a solurilor, spo-

rirea producției agricole. Mai mult, atribuirea țăranilor cotelor valorice a constituit, în același timp, destrămarea bazei tehnico-materiale de producție prin desființarea brigăzilor de mașini și tractoare, distrugerea complexelor agroindustriale de creștere a animalelor, demolarea rețelei și instalațiilor de irigare, altor obiective destinate activității de producție agricolă.

În astfel de condiții, majoritatea deținătorilor de terenuri agricole nu aveau cu ce le prelucra, decât cu sapa. Ca urmare, a apărut emigrația masivă a forței de muncă din localitățile rurale, ceea ce a condus la îmburuienirea și împirlogirea sutelor de mii de parcele agricole. Aceste și alte fenomene negative, precum și atitudinea pasivă a statului față de sectorul agrar, au condiționat starea de regres a agriculturii țării noastre.

Modalități de manifestare a declinului agriculturii. Principalele modalități de manifestare a declinului agriculturii Republicii Moldova au fost și rămân următoarele: reducerea terenurilor cu destinație agricolă; a suprafețelor însămânțate, a producției și productivității la hectar; a efectivului, de animale și păsări; scăderea exporturilor agricole și alimentare; sistemul ineficient de subvenționare a proprietarilor funciari.

În continuare, vom supune unei examinări succinte aceste modalități prin analiza comparată a datelor statistice.

În sectorul vegetal declinul se caracterizează, în primul rînd, prin reducerea terenurilor cu destinație agricolă și suprafețelor însămânțate cu culturi de acest gen. Datele cuprinse în tabelul 1 confirmă cele menționate.

Tabelul 1. Evoluția terenurilor cu destinație agricolă

(mii hectare)

	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990
terenuri cu destinație agricolă	2637.4	2548.2	2518.2	2503.1	- 134.3
dintre care:					
teren arabil	1937.5	1833.2	1826.2	1820.3	- 117.2
plantații multianuale	474.8	334.3	299.0	302.8	- 172.0
dintre care:					
livezi	224.5	161.2	131.1	132.5	- 92.0
vii	215.8	162.2	157.3	155.7	- 60.1
terenuri amenajate pentru irigare	306.7	220.3	190.3	75.0	- 231.7

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1991, p. 254; 2008, p. 332; 2010, p. 332.

Datele cuprinse în tabelul 1 atestă că terenurile cu destinație agricolă s-au redus în anul 2009 față de anul 1990 cu 134,3 mii ha, iar ale celor arabile - cu 117,2 mii ha. În același interval de timp plantațiile multianuale s-au redus cu 172 mii ha, respectiv, suprafețele livezilor - cu 92 mii ha și ale viilor - cu 60,1 mii ha. Terenurile amenajate pentru irigare au fost reduse cu 231,7 mii ha sau de 4 ori.

Concomitent cu reducerea terenurilor destinate agriculturii, s-au intensificat procesele de erozi-

une, alunecări și scoatere din circuitul agricol ale terenurilor pentru construcții. Gradul de afectare prin eroziune a terenurilor agricole din Republica Moldova a crescut de la 28 la sută în anul 1990 pînă la 40 la sută în prezent, ceea ce constituie peste 800 mii ha.

Modificări esențiale au avut loc în dinamica și structura suprafețelor însămânțate cu culturi agricole. Datele statistice prezentate în tabelul ce urmează caracterizează aceste modificări.

Tabelul 2. **Suprafețele însămînțate cu culturi agricole, în gospodăriile de toate categoriile**

	(mil hectare)				
	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990
suprafețe însămînțate – total	1715,5	1527,3	1540,3	1464,1	- 251,4
culturi cerealiere și leguminoase boabe	970,6	987,6	1034,7	951,6	- 94,5
dintre care:					
grâu de toamnă	427,4	369,9	401,2	348,1	- 79,3
porumb pentru boabe	307,0	441,5	455,9	466,2	+ 159,2
leguminoase boabe	48,6	50,5	41,5	32,6	- 16,0
culturi tehnice	370,4	330,4	358,0	365,4	- 5,0
dintre care:					
sfeclă de zahăr	83,2	62,7	34,2	23,4	- 59,8
floarea-soarelui	234,8	227,7	257,7	226,6	- 8,2
țutun	24,7	23,5	4,7	2,5	- 22,2
cartofi, legume și bostănoase	125,7	124,8	78,8	76,4	- 49,3
dintre care:					
cartofi	56,2	65,3	35,9	28,2	- 28,0
legume de câmp	59,3	50,2	36,7	35,2	- 24,1

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1995, p. 328; 2008, p.333; 2010, p. 333.

Comparînd datele prezentate în tabelul 2, observăm că suprafețele de teren arabil însămînțate cu culturi agricole se reduc pe an ce trece (cu excepția celor de porumb pentru boabe). Astfel, în anul 2009 față de anul 1990 suprafețele însămînțate cu cereale și leguminoase s-au micșorat cu 94,5 mii ha, inclusiv cele cu grâu de toamnă - cu 79,3 mii ha. Suprafața ocupată cu sfeclă de zahăr a fost redusă cu 60 mii ha, cea însămînțată cu cartofi - cu 28

mii ha, cu legume de câmp - cu 24 mii ha și cea cu țutun - cu 22 mii ha.

Reducerea suprafețelor însămînțate cu diverse culturi agricole a fost și este cauzată, în mare măsură, de micșorarea numărului populației ocupate în sectorul agrar și a înzestrării insuficiente a acesteia cu mijloace tehnice de prelucrare a pămîntului. Datele cuprinse în tabelul 3 confirmă această situație.

Tabelul 3. **Evoluția populației din spațiul rural, respectiv a populației ocupate**

	(mii persoane)				
	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990
populația rurală - total	2306,3	2129,9	2124	2096,6	- 209,7
dintre care:					
populația aptă de muncă	1346,7	1057,3	967,4	867,4	- 479,3
populația ocupată	978,5	766,2	537,3	334,2	- 644,3

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1991, p.7; 2008, p. 79; 2010, p. 48, 77.

Așadar, numărul populației rurale s-a redus în ultimii 20 de ani cu 209,7 mii, a populației apte de muncă - cu 479,3 mii și a populației ocupate - cu 644,3 mii. O astfel de situație este cauzată de plecarea masivă peste hotare a forței de muncă din localitățile rurale și înrăutățirea condițiilor de trai ale ma-

jorității celor rămași în aceste localități. Consecințele acestor procese se reflectă în reducerea sporului natural (la 1000 de locuitori) de la +6,6 persoane în anul 1990 la - 2,2 persoane în anul 2009 și scăderii natalității. De exemplu, în 2010, în 70 de sate ale Republicii Moldova nu s-a născut nici un copil.

Reducerea semnificativă a suprafețelor însămințate ca urmare a scăderii numărului populației ocupate în sectorul agrar a condiționat reducerea

esențială a volumului producției agricole și productivității la hectar. Datele prezentate în tabelul 4 demonstrează cele menționate.

Tabelul 4. Dinamica producției principalelor produse vegetale, în gospodăriile de toate categoriile

	(mii tone)				
	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990
cereale și leguminoase boabe – total	2562,3	1934,6	2837,9	901,9	- 1660,4
dintre care:					
grâu de toamnă	932,7	725,0	1047,1	401,2	-531,5
porumb pentru boabe	1113,4	1031,2	1492,0	362,7	- 750,7
leguminoase boabe	121,8	29,4	64,5	14,1	- 107,7
floarea-soarelui	252,2	268,6	331,1	155,5	- 96,7
sfeclă de zahăr	2460,0	943,5	991,2	612,3	- 1847,7
tutun	67,2	25,3	6,7	3,6	- 63,6
cartofi	295,3	230,0	378	199,4	- 95,9
legume	1289,3	363,6	389,3	221,8	- 1067,5
bostănoase	55,6	29,9	48,3	41,0	- 14,6

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1991, p. 256; 2008, p. 335; 2010, p. 334.

Compararea datelor statistice incluse în tabelul 4 reflectă tendința stabilă de reducere a volumului producției principalelor produse vegetale. Astfel, în ultimii 20 de ani volumul cerealelor și leguminoaselor s-a micșorat cu 1660,4 mii tone, respectiv - a grâului de toamnă - cu 531,5 mii tone, al porumbului pentru boabe - cu 750,7 mii tone, ale leguminoaselor cu 107,7 mii tone. Recolta florii-soarelui a scăzut cu 96,7 mii tone, a sfecele de zahăr - cu 1847,7 mii tone și a tutunului - cu 63,6 mii tone. În același interval de timp producția cartofilor s-a redus cu circa 90 mii tone, a legumelor - cu 1067 mii tone și a bostănoaselor - cu 14,6 mii tone.

Nerespectarea asolamentelor, insuficiența mijloacelor tehnice și tehnologiilor performante de prelucrare a terenurilor agricole s-au reflectat în reducerea roadei la ha. Astfel, roada medie la ha a grâului de toamnă a scăzut de la 37,9 chintale în 1990 la 21,3 chintale în 2009 sau de 1,7 ori, a porumbului pentru boabe, respectiv, de la 39,3 chintale la 28,2 sau de 1,4 ori, a florii-soarelui - de

la 19,6 la 12,7 chintale sau de 1,5 ori, a sfecele de zahăr - de la 291 la 170 chintale sau de 1,7 ori, a legumelor de câmp - de la 157 chintale la 86 chintale sau de 1,8 ori.

Un loc extrem de important în sectorul culturilor de câmp al Republicii Moldova îl ocupă plantațiile de vii și livezi. Fructele și băuturile din struguri sînt consumate nu numai în țară, ci și exportate peste hotare. Însă tranziția interminabilă spre economia de piață a afectat și aceste culturi. Astfel, suprafața livezilor a fost redusă de la 234 mii ha în anul 1990 la 112 mii ha în anul 2009 sau cu 49 la sută, iar a viilor, respectiv, de la 201 mii ha la 153 mii ha sau cu 32 la sută.

Reducerea suprafețelor pomiviticole, nerespectarea tehnologiilor de prelucrare a terenurilor ocupate cu vii și livezi au condus la scăderea volumului producției de fructe și struguri, precum și a roadei la hectar. Datele statistice incluse în tabelul 5 demonstrează aceste procese.

Tabelul 5. Producția globală și producția medie la hectar de fructe, pomușoare și struguri în gospodăriile de toate categoriile

	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990
producția totală, mii tone	1841	950	904	740	-1101
dintre care:					
fructe și pomușoare	901	255,0	386,0	267	- 634
struguri	940	703	518	473	- 467
producția medie la hectar, chintale					
dintre care:					
fructe și pomușoare, chintale	59,2	19,7	36,7	25,4	- 33,8
struguri, chintale	53,8	49,5	36,2	34,6	- 19,2

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1991, p. 258-260; 2008, p.344; 2010, p. 345.

Analiza datelor cuprinse în tabelul 5 atestă că producția globală de fructe și struguri a scăzut de la 1 mil. 841 mii tone în anul 1990 la 740 mii tone în 2009 sau cu 40 la sută, dintre care: a fructelor și pomușoarelor - de la 901 mii tone la 267 mii tone ori cu circa 30 la sută și a strugurilor - de la 940 mii tone la 473 mii tone sau cu 50 la sută. În aceeași perioadă recolta medie la hectar de fructe și pomușoare s-a redus de la 59,2 chintale la 25,4 chintale sau cu 40 la sută și a strugurilor - de la 53,8 chintale la 34 chintale sau cu 14 la sută.

Declinul continuă și în sectorul zootehnic. Aici declinul s-a accentuat odată cu desființarea colhozurilor și sovhozurilor și repartizarea în con-

tul cotelor valorice ale țăranilor împrăștiți cu terenuri agricole a efectivului de animale și păsări, aflat pînă atunci în proprietatea gospodăriilor menționate. Astfel, au fost distribuite peste 860 mii de bovine, inclusiv 280 mii de vaci, peste 1350 mii porcine, 400 mii de ovine și caprine, mai mult de 12 mil. de păsări. Peste scurt timp, din lipsa mijloacelor de întreținere (încăperi, furaje ș.a.), o parte din acestea a fost vîndută sau sacrificată pentru consumul curent.

Aceste și alte transformări confuze au condus la agravarea situației în sectorul zootehnic al Republicii Moldova. În tabelul 6 prezentăm datele statistice ce confirmă evoluția efectivului de animale și păsări.

Tabelul 6. Efectivul de animale și păsări, în gospodăriile de toate categoriile
(mii capete)

	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990
bovine	1061	423	331	238	- 823
dintre care:					
vaci	395	269	231	169	- 226
porcine	1850	447	398	299	- 1551
ovine și caprine	1282	938	942	853	- 429
păsări	24625	13041	17522	17157	- 7468

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1991, p. 265; 2008, p. 349; 2010, p. 353-354

Datele redate în tabelul 6 atestă că în ultimii 20 de ani efectivul de bovine s-a redus cu 823 mii de capete, inclusiv al vacilor - cu 226 mii de capete. În prezent la 3-4 gospodării din mediul rural revine doar o singură vacă.

În intervalul de timp analizat numărul porcinelor s-a micșorat cu 1 mil. 500 mii de capete, al

ovinelor și caprinelor - cu circa 430 de mii și al păsărilor - cu 7 mil. 468 mii de capete.

Reducerea substanțială a efectivului de animale și păsări, precum și a înrăutățirii rasei acestora a avut un impact negativ asupra producției principalelor produse animaliere. Datele cuprinse în tabelul 7 confirmă acest proces.

Tabelul 7. Evoluția dinamicii producției principalelor produse animaliere, în gospodăriile de toate categoriile

	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990
carne (în greutate la sacrificare), mii tone	365,9	123,0	121,0	135,0	- 230,9
lapte, mii tone	1511,4	574,0	659,0	623,0	- 888,4
ouă, mii buc.	1129,3	575	762	698	- 431,3
producția medie anuală de lapte pe vacă, kg	3975	2179	2815	2714	- 1261
producția medie de ouă pe o găină ouătoare, buc.	207	240	232	237	+ 30

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1991, p. 267, 268; 351, 354; 2010, p. 355.

Analiza informației statistice incluse în acest tabel mărturisește despre scăderea esențială a producției animaliere. Astfel, în anul 2009, în comparație cu anul 1990, producția cărnii s-a redus cu 230,9 mii de tone sau de 2,7 ori, a laptelui - cu 888,4 mii tone sau de 2,4 și a ouălor - cu 431 mil. bucăți sau de 1,6 ori. A descrescut și productivitatea animalelor. De exemplu, producția medie anuală de lapte pe o vacă mulgătoare a scăzut de la 3975 kg în anul 1990 la 2714 kg în 2009 sau cu 60 la sută.

Declinul agriculturii este cauzat, în mare măsură, de înzestrarea insuficientă a producătorilor

agricoli cu mijloace tehnice și tehnologii avansate. Pe parcursul tranziției la economia de piață partea majoritară a venitului național și a împrumuturilor bănești de la instituțiile financiare internaționale a fost folosită pentru consumul curent și extrem de puțin pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale de producție.

Se știe că sursa pentru formarea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale de producție o constituie investițiile autohtone și cele străine. Activitatea investițională din ultimii ani, respectiv din sectorul agrar, se caracterizează astfel.

Tabelul 8. Dinamica investițiilor în capital fix și punerea în funcțiune a mijloacelor fixe

	milioane lei (prețuri curente)									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
investiții în capital fix – total	1759,3	2315,1	2804,2	3691,7	5140,0	7795,5	11012,3	15188,5	15432,5	15871,2
dintre care:										
agricultură, economia vinetului și silvicultură	60,2	113,7	159,9	186,7	308,2	410,0	498,6	735,8	773,4	780,5
% față de total	3,4	4,9	5,7	5,2	6,0	5,9	4,5	4,8	4,8	4,9

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 2008, p. 369; 2010, p.371.

Cu toate că volumul total al investițiilor autohtone și străine în anul 2009 față de anul 2000 a fost în creștere, el n-a acoperit nici pe departe necesitățile dezvoltării și modernizării bazei tehnico-materiale de producție. În structura investițiilor autohtone ponderea investițiilor destinate agriculturii, economiei vinetului și silviculturii n-a depășit nivelul de 5%.

O situație deosebită s-a creat în practica de alocare a investițiilor străine. În ultimii zece ani investițiile străine au fost alocate, în esență, în sfera neproductivă (comerț, transporturi și comunicații, activități financiare, hoteluri, restaurante ș.a.) și doar 0,7% - în sectorul agrar.

Redirecționarea noilor fluxuri de investiții în favoarea sectorului agrar constituie, după părerea noastră, o problemă de interes național care trebuie soluționată prin intervenția directă a statului în activitatea investițională. De altfel, lipsa unei baze tehnico-materiale de producție adecvată cerințelor economiei de piață va conduce la ruina agriculturii.

Producția și consumul principalelor produse alimentare pe locuitor. Principalul indicator de măsurare a productivității muncii lucrătorilor din sectorul agrar îl constituie producția principalelor produse pe locuitor. În intervalul de timp examinat în acest articol indicatorul menționat se prezintă astfel:

Tabelul 9. Producția principalelor produse agricole pe locuitor

	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990 (kilograme)
cereale	670	532	789	610	- 60
floarea-soarelui	92	74	92	80	- 12
sfeclă de zahăr	544	259	253	127	- 417
fructe și pomsușoare	206	70	107	78	- 128
struguri	215	125	73	64	- 151
legume	270	100	108	73	- 197
cartofi	79	91	105	68	- 11
carne în masă la sacrificare	83	24	24	25	- 58
lapte	346	158	183	180	- 166
ouă, buc.	259	158	212	193	- 66

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova,
Chișinău, 1991, p. 118, 2008, p. 326, 344; 2010, p. 326, 344.

Datele cuprinse în tabelul 9 demonstrează o scădere cronică a producției pe locuitor (productivității muncii) a principalelor produse vegetale și animaliere. Astfel, cerealele s-au redus cu 9,2 la sută, floarea-soarelui – cu 8,7, sfecla de zahăr – de 2,3 ori, fructele și pomsușoarele – de 3,8 ori, strugurii – de 2,9 ori, legumele – de 2,7 ori, cartofii – de 1,2 ori, carnea – de 3,0 ori, laptele – de 5,2 ori, ouăle – de 1,4 ori.

Descrescerea an cu an a producției vegetale și animaliere pe locuitor a condus la diminuarea ponderii sectorului agrar în structura produsului intern brut (PIB) al Republicii Moldova. Dacă în anul 1990 ponderea agriculturii în PIB constituia 40 la sută, în 2000 – 25 la sută, apoi în anul 2009 – doar 9 la sută.

Reducerea producției agricole în ansamblu, la

hectar și pe locuitor, desfacerea recoltei la prețuri inadecvate costurilor și obținerii profitului normal, sistemul ineficient de subvenționare a agriculturii ș.a. pun în pericol securitatea alimentară a întregii populații din Republica Moldova.

Scopul final al producției, inclusiv al celei agricole, îl constituie satisfacerea nevoilor crescînde ale populației și, ca urmare, îmbunătățirea nivelului de trai și al calității vieții acesteia. În sistemul nevoilor locul decisiv îl ocupă nevoile de consum curent. De modul îndeplinirii acestor nevoi depinde capacitatea oamenilor de a munci, de a-și păstra sănătatea și de a-și reproduce forța de muncă.

În ce măsură declinul producției agricole influențează consumul curent al populației țării noastre se vede din analiza datelor prezentate în tabelul 10.

Tabelul 10. Consumul mediu anual pe locuitor al principalelor produse alimentare

	1990	2000	2005	2009	2009 față de 1990 (kilograme)
carne și produse din carne echivalent	58	24	38	30	- 28
lapte și produse lactate echivalent lapte	303	207	177	169	- 134
ouă, buc.	203	150	168	141	- 62
pește	12,0	8,2	9,3	7,4	- 4,6
zahăr	48	20	27	18	- 30
ulei vegetal	14	7	9	8,7	- 5,3
cartofi	69	53	56	59	- 10
legume și bostănoase	112	83	94	85	- 27
fructe și pomsușoare	79	32	39	41	- 38
pîine și produse de panificație	171	134	136	119	- 52

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova,
Chișinău, 1991, p. 19-20; 2008, p. 552; 2010, p. 551-552.

Datele cuprinse în tabelul 10 indică o reducere substanțială a consumului principalelor produse alimentare pe locuitor. Astfel, în anul 2009 consumul mediu al cărnii a scăzut față de anul 1990 cu 28 kg sau cu 51,8 la sută, al laptei – cu 134 kg sau cu 55,7 la sută, al ouălor – cu 62 buc., al zahărului cu 30 kg sau cu 37,5 la sută. Reducerea consumului de zahăr se explică prin faptul că locuitorii din domeniul rural folosesc mai puțin zahăr pentru fabricarea vinului.

Un fenomen extrem de negativ îl constituie reducerea consumului de pâine și produselor de panificație de la 171 kg în anul 1990 la 119 kg în anul 2009 sau cu 69,5 la sută. Acolo și atunci când are loc micșorarea consumului de carne, ouă, produse lactate ș. a., această scădere se compensează prin creșterea consumului de pâine și cartofi. La noi scade consumul ambelor bunuri de mare importanță vitală, ceea ce demonstrează aprofundarea sărăciei în rîndul populației Republicii Moldova.

O altă situație are loc în țările vecine și cele situate nu prea departe de noi. Statistica internațională arată că consumul mediu anual de carne pe locuitor constituie: în Republica Belarus – 67 kg, Ucraina – 52, România – 63, Federația Rusă – 57, Finlanda – 72, Germania – 83, Polonia – 67, Republica Cehă – 85 kg ș. a.

O situație asemănătoare există și în privința consumului de lapte. De exemplu, consumul mediu de lapte pe locuitor constituie: în Republica Belarus 254 kg, în Ucraina – 235, în Federația Rusă – 240, în Germania – 445, în Republica Cehă – 337 kg ș. a. m. d. Este substanțială diferența în ceea ce privește consumul de ouă, fructe și legume.

Așadar, cititorul acestui articol poate întreba: încotro mergem, ce ne așteaptă în viitor, unde putem să ajungem și prin ce acțiuni s-ar putea evita regresul agriculturii țării noastre.

La acțiunile prioritare de învingere a declinului agriculturii Republicii Moldova se referă, după părerea noastră, următoarele:

- intensificarea procesului de consolidare a cotelor de teren echivalent fragmentate în loturi extrem de mici prin crearea unor gospodării agricole capabile să utilizeze rațional mijloacele tehnice și tehnologiile moderne, să respecte asolamentul culturilor și să păstreze calitatea învelișului solului. Mai mult, comasarea (consolidarea) terenurilor cu dimensiuni mici este condiționată și de faptul că în economia de piață, pentru a fi competitive, produsele

agricole trebuie să fie obținute printr-un randament tot mai înalt cu cheltuieli de energie și materiale reduse. Aceste obiective pot fi realizate numai în gospodării agricole consolidate cu dimensiuni optime, capabile să asigure o producție calitativă, garanție a comerțului, în condițiile actuale;

- întreprinderile agricole consolidate, fiind orientate spre implementarea asolamentelor științific fundamentate, a mijloacelor tehnice moderne și tehnologiilor avansate, îmbunătățirea funciară, crearea unui mediu ecologic pur, vor influența pozitiv condițiile de muncă și de trai, vor stopa exodul forței de muncă din spațiul rural prin crearea noilor locuri de muncă și condițiilor social-culturale;

- concomitent cu consolidarea terenurilor, este necesară integrarea sectorului culturilor de cîmp cu sectorul zootehnic, implementarea în mod obligatoriu a asolamentelor științific fundamentate, introducerea managementului strategic de dezvoltare a agriculturii;

- urgentarea elaborării și realizării unui astfel de mecanism economic fundamentat științific care să asigure perfecționarea sistemului de prețuri, de creditare, impozitare și subvenționare în direcția stimulării producătorilor agricoli;

- se știe că cele mai periculoase și ireversibile pentru agricultură sînt procesele de eroziune a solului și alunecările de teren. Actualmente, în Republica Moldova, sînt erodate peste 900 mii ha ceea ce constituie 46 la sută din suprafața terenurilor cu destinație agricolă directă (1 mil. 951 mii ha). Pentru lichidarea consecințelor degradării de diferit gen a învelișului de sol și revenirea la productivitatea de altă dată a acestuia, Guvernul, instituțiile cu implicare în protecția solului și agenții economici din sectorul agrar trebuie să întreprindă acțiuni concrete în vederea stopării proceselor enorme de eroziune a solului și alunecărilor de teren;

- intensificarea responsabilității proprietarilor funciari, arendașilor și a altor deținători de terenuri în vederea amenajării, protecției învelișului de sol și sporirii fertilității solurilor;

- majorarea volumului investițiilor în capitalul fix al întreprinderilor agrare. Aceasta întrucît, actualmente, ponderea investițiilor în sectorul agrar nu depășește 5% din totalul investițiilor alocate în capitalul fix în ansamblu pe economia națională. Dar fără o bază tehnico-materială adecvată cerințelor economiei de piață agricultura se va ruina.

Măsurile menționate presupun o intervenție masivă și permanentă a statului în sectorul agrar. Această intervenție trebuie să fie orientată spre crearea unui mediu juridic, organizatoric, economico-financiar, tehnico-științific

și informațional favorabil pentru o activitate productivă a agricultorilor și, ca rezultat final, sporirea nivelului de trai al populației Republicii Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. Andrei Blanovschi. Economia sectorului public, Chișinău, Tipogr. Reclama. S.A., 2008.
2. Valerian Cerbari (coordonator). Monitoringul calității solurilor Republicii Moldova, Chișinău, Pontos, 2010.
3. Cadastrul funciar al Republicii Moldova, Chișinău, 2007.
4. Protecția solului. Lucrările conferinței republicane științifico-practice, Chișinău, Pontos, 2005.
5. Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 1991.
6. Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, Edit. „Statistica”, 2008.
7. Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, Edit. „Statistica”, 2010.

Prezentat: 15 martie 2011.

E-mail: aap@aap.gov.md